

AETHIOPIS folia habet verbasco similia, perquam hirsuta, densa; in orbem circa radicem imam redacta: caulem quadrangulum, † scabrum, similem apiastro, aut arctio, multis concavū alis: semen erui magnitudine, geminum, in uno conceptaculo: radices ab eodem cespite numerosas, longas, plenas, glutinosas gustu: quæ siccæ nigrescunt, duranturque, ut cornua possint uideri. Plurima nascitur in Ida monte Troadis, & in Messenia. Auxiliatur purulentis excreationibus, ischiadicis, pleuriticis, arteriæ scabritijs, decocta radix, & pota: quin & cum melle, eclegmatis uicem præbet.

TAMETSI iam pridem existimauerim, Aethiopidem herbam in Aethiopia, & Ida Troadis tantum nasci, quod eam inibi plurimam gigni testentur Dioscorides, et Plinius; hoc tamen an no legitima, nisi fallor, Aethiopsis ad me allata est Patavio ab erudito iuueni medico Ioanne Odorico Melchiorio Tridentino, quæ, nulla prorsus reclamante nota, Aethiopidem referre deprehendi, ut eius pictura, quam hic damus, pulchre demonstrat. Aethiopsis non reperio meminisse Galenum in simplicium medicamentorum censu. quanquam eam memoria prodidit Paulus lib. VII. ubi non plures de hac herba uires tradit, quam quæ Dioscoridi acceptæ referri possunt, cum ita scribat. Aethiopsis similia uerbasco habet folia. Radicis decoctum potum auxiliatur ischiadicis, pleuriticis, & sanguinem reijicientibus: arteriæ etiam asperitates cum melle lenit. Vt Græcis hæc planta αἰθιοπίς, ita etiam Latinis Aethiopsis nominatur: Italis, Ethiopide.

† Hoc loco in uulgatis Græcis codicibus legitur τῶν χυμῶν, hoc est, crassum. Quam uocem interpres Plinium forte, ut solet, secutus omisit. Sed cur nos eam non adiecerimus, fecit Oribasius, quem in hoc Plinio ad stipulari inuenimus.

Aethiopidis consider.

Aethiopidis uires ex Pau.

Nomina.

Ἄρκτηον. ARCTION.

CAP. CI.

ARCTION, aliqui potius Arcturon uocant, similis est verbasco folijs, nisi quod hirsutiora, & rotundiora sunt: caule longo, molli: semine cumini, paruo: radice tenera, alba, dulci que. Decocta cum semine radix in uino, dentium dolorem mulcet, si contineatur ore decoctum: ambusta, perniones que fouentur eodem: bibitur aduersus coxendicum dolores, & stranguriam e uino.

CREDIDIT Ruellius, Arction eam esse plantam, quæ & secus uias, & in scrobium marginibus nascitur, quamq; officinarum uulgus Lappam minorem appellat. Sed Ruellius in hoc haud dubie, meo quidem iudicio, fallitur, neq; audiendus est. Siquidem, ut diligenter notas expendentibus perspicuum fiet, Lappa minor aliud profecto non est, quam xanthium inferius à Dioscoride representatum. Etenim Lappa minor folio uerbasco, eoq; hirsutiore non uisitur: neque caulem profert longum, & mollem: quin nec semen cumino simile, neque radicem teneram, ac dulcem. Ex quibus sanè notis repugnantibus Ruellij opinio euidentissime refellitur. Nullam e quidem hætenus herbam reperi, ac uidi, quæ Arctium legitime referat. Huius meminit Galenus lib. VI. simplicium medicamentorum, ubi de eo ita scriptum reliquit. Arction illud, quod uerbasco est simile, radice tenera, candida, dulci: caule oblongo, & molli: semine cumino simili, facultatis est admodum tenuiū partium, & ob id exiccantis, extergentisq; tamen modice. Quam obrem radix, ac semen eius cocta cum uino, quadantenus dolores dentium mitigant. Porro ambusta, & chimeibla, non horum modo decoctum perfusum, sed & caules teneriores sanare possunt. Quod ἄρκτηον Græci, Arctium quoq; Latini dicunt: Itali, Arctio.

Arctii consideratio. Ruellij error.

Arctii uires ex Galeno.

Nomina.

Ἀρκεῖον. PERSONATA.

CAP. CII.

PERSONATA folia habet cucurbitæ, maiora tamen, hirsutiora, nigriora, & crassiora: caulem albicantem, quanquam & interdum uidua caule reperiatur: radice intus candida, foris nigra. Hæc drachmæ unius pondere pota cum pineis nucibus, purulenta, & cruenta extusientibus auxiliatur: trita dolores à contorsionibus artuum contractos, illitu fedat. Folia utiliter antiquis ulceribus illinuntur.

PERSO

Personatæ cōsideratio.

PERSONATA.

Plinij tutela.

Fuch. error.

Brafauoli hallucinatio.

Personatæ uires ex Gal.

PERSONATAM, Plinio libro XXV. cap. IX. teste, quidam Arcion uocant, cuius folio nullum est latius, grandes lappas ferentem. Ex quibus Plinij uerbis planum fit, Personatam eam nimirum plantam representare, quam officinæ uulgò Lappam maiorem uocant, quòd huic folia insint herbarum omnium maxima, longeq; cucurbitina excedentia: quòd q; hæc lappas grandiores ferat. Huius altera habetur species, quæ quidem folijs cucurbitas magis amulatur, ijs tamen maioribus, in riguis, & serobium marginibus proueniens, caule interdum uidua, non tamen perpetuò, quoniam ueris initio & caulem, & flores profert, licet ijs subinde confestim exuatur. Ex huius folijs nostrates rustici pileos sibi conficiunt, quibus à solis radijs se tuentur, dum Sirio ardente segetem uel metunt, uel triturant. Huius item meminit Plinius loco citato, ubi eam non quidem Personatam, sed Persolatam appellat, sic scribens. Persolatam, quam nemo ignorat, Græci uerò Arcion uocant. Folia habet maiora etiam cucurbitis, & hirsutiora, nigrioraq; & crassiora: radicem albam, & grandem. Hæc Plinius de Persolata. Ex cuius notis facile cognosci potest, Plinium hic secundum Personatæ genus de scripsisse. Quo fit, ut maxime redarguendum putem Leonitacenum, utpote qui Plinium in hoc perperam damnauerit, asserens non nisi unum Personatæ genus reperiri. Fuchsius, & recentiorum nonnulli non dubitant, quin hoc Personatæ genus sit Petasites. Sed omnes, pace eruditorum dixerim, in errore uersantur, ut proxima commentatione liquebit. Ceterum Brasauolus in suo simplicium examine Lappam credidit esse Dioscoridis Aparinen, in hoc euentius hallucinatus, quam ut eius error explodi debeat, ut etiam ij diiudicare poterunt, qui in re herbaria etiam mediocriter uersati fuerint. De Personata sub alterius Arctij nomine differuit Galenus libro VI. simplicium medicamentorum, his uerbis. Alterum uerò Arctium, quod

PERSONATA ALTERA.

Nomina.

Prosopida uocant, cuiusq; folia cucurbitæ similima sunt, nisi quatenus tum maiora, tum duriora, discutit simul & desiccant, sed & adstringit mediocriter. Quamobrem folia eius ueteribus ulceribus mederi possunt. Quæ planta Græcis ἀρκτεον, Latinis Personata uocatur: Italis, Lappola maggiore: Germanis, Groß kletten: Hispanis, Bardana, & Pagamacera mayor: Gallicis, Gloteron, & Bardana.

ΠΕΤΑΣΙΤΗΣ. PETASITES. CA. CIII.

PETASITES pediculus est cubito maior, crassitudine pollicis, à quo prægrāde folium, galeri modo amplum, ceu fungus dependet. Contra phagedænas, & ulcera quæ cacoëthe uocantur, efficaciter illinitur.

Petasitis cōsideratio. Ruellii, & Fuchsi opinio.

Vires ex Gal.

Nomina.

QUANQUAM scribit Ruellius, nasci Petasiten in Gallia; non tamen uideo, quomodo quis rectè eius sententiæ subscribere possit ac debeat. Quandoquidem is Persolatam, de qua superiori capite differuimus, pro Petasite sumpsisse uidetur, quam etiam ipsum fortè secutus Fuchsius pro eadem depinxit. Sed quoniam Petasites pediculum fundit cubito proceriorem, à quo amplum folium, galeri figura, tanquam fungus, dependet, cui folium huius Persolatæ, uel Arctij generis minimè respondere deprehenditur; hinc fit, ut horum alioqui doctissimorum uirorum sententiam improbandam esse existinem. Nobis hætenus ueram Petasiten non licuit inuenire. Atque adeò mea sententia est, quòd hæc non nascatur in Italia, argumento, quòd tam grande folium tandiu nunquam latere potuisset. Petasiti uires paucis reddidit Galenus libro VIII. simplicium medicamentorum, sic inquit. Petasites ex tertio est ordine desiccantium. Quamobrem ad maligna, quæ cacoëthe uocantur, & phagedænica ulcera, ea utuntur. Non secus Latinis Petasites, ac Græcis ΠΕΤΑΣΙΤΗΣ nominatur.

ΕΨΙΘΑΚΤΙΣ.

Ἐπιπᾶκτις. EPIPACTIS.

CAP. CIIII.

EPIPACTIS ab alijs elleborine, parua herba, exiguis folijs. Iocineris uitijis utilis, & contra venena pota.

EPIPACTIDA adeo paucis perstrinxerunt Dioscorides, ac ceteri, qui ante & post ipsum de plantarum historia scripserunt, ut difficile admodum sit decernere, quanam planta sit hæc in Italia, ubi fortasse ea non prouenit. Nam, ut Plinius lib. XIII. cap. XX. commemorat, Epipactis in Asia, & Græcia nascitur. Verum enimvero si Epipactis Elleborine ex eo dicta est, quod cum Elleboro nigro similitudinem habeat, eam equidem crediderim nasci in Goritienfi agro. Quandoquidem inibi frequens quedam parua herba reperitur, cuius hic figuram damus, quæ folijs, floribus, & radicibus elleborum nigrum representat. Epipactidis inter simplicia, quod inuenerim, non meminit Galenus. Sed Paulus idem, quod Dioscorides, de eius uiribus tradidit.

Hæc Ἐπιπᾶκτις Græcè dicitur: Latine item Epipactis, & Elleborine.

Epipactidis consideratio.

Nomina.

Καρπὸς. FVMARIA. CAP. CV.

FVMARIA fruticosa herbula est, prætenera, coriandro similis: folijs candidioribus, undique numerosis, cineracei coloris: flore purpureo. Huius succus acris est: claritatem facit oculis, delacrymationemque: unde nomen traxit. Illitus cum gummi, euulsas palpebras renasci prohibet. Commanducata herba biliosam urinam trahit.

FVMARIA.

FVMARIA ALTERA.

Bb FVMARIA,

Fumariæ con- sideratio.

Fumariæ ge- nera ex Plin.

Fumariæ ui- res ex Mesuc.

Fumariæ ui- res ex Gal.

Nomina.

FUMARIA, herba vulgaris admodum notitie, officinis passim uocatur Fumus terræ. Fumariæ uerò nomen sibi asciuit, quòd eius succo oculis immisso, quibus mirificè claritatem conciliat, lacrymas, quemadmodum & fumus, cieat. Debet hæc Mauritanis longè magis, quàm Græcis, quòd illi eam pluribus commendauerint uiribus, nec eis quidem contemnendis, ut Serapionem, Auicennam, & Mesuem legentibus facillè patebit. Fumariæ Plinio duo traduntur genera lib. XXV. cap. XIII. ubi ita scriptum reliquit. Capnos prima, quam pedes gallinaceos uocant, nascens in parietinis, & sepibus, ramis tenuissimis, sparsisq; flore purpureo, uiridis, succo caliginem discutit: itaque in medicamenta oculorum additur. Similis & nomine, & effectu alia est Capnos fruticosa, præterea, folijs cortandri, cineracei coloris, flore purpureo. Nascitur in hortis, & segetibus hordeaceis. Claritatem facit inunctis oculis, delacrymationemq; ceu fumus, unde nomen accepit. eadem euulsas palpebras renasci prohibet. hæc Plinius. Ceterum quænam altera sit Capnos, quæ etiam ab Aëtio describitur, superius libro tertio de Aristologia, & Pistolochia differentes latius explicauimus. Eò igitur illos remittamus, qui plura de altero Fumariæ genere scire desiderant. Hic satis nobis sit eius tantum imaginem exhibere, Fumariæ alterius nomine inscriptam. atque eius notas, quas loco citato retulimus, omittamus, ne idem frustra repetere uideamur. Porro in nothis, & Dioscoridi adscriptis simplicium nomenclaturis reperio Capnon quibusdam Corydalion appellari. Vnde factum est, ut in suspensionem uenerim, an de Capno intellexerit Galenus libro XI. simplicium medicamentorum, ubi de galerita scribens, quæ Græcis corydos dicitur, Corydalis herbæ meminit, sic inquit. Adieci sermoni, quòd uellem clarè hoc animal, nempe galeritam, manifestare, quos ferat in capite pilos erectos: quandoquidem expertus sum eius aduersus colicos utilitatem, uelinq; qui ipsum non norunt, ijs bene monstratum. Nam & ipsa Corydalis appellata herba colicis conuenit. Et hoc quoque tibi obiter sit notatum. hæc Galenus. Sed iam ad Fumariæ uires redeamus, quas primum ex Mesue sic ad sensum referam. Fumaria inter mitiora, innocentioraq; recensetur medicamenta, quibus deiectoria uis inest. uerim nimia huius herbæ copia facit, ut eius quoque auctoritas & pretium plurimum diminuatur. Hæc non modò aluum soluit; sed & uiscera roborat, contrahitq; distentos eorum uillos. Omni prorsus noxa caret: quo fit, ut haurientibus nullum inferat incommodum. Roboratur deiectoria eius facultas, quòd non admodum sit ualentior, additis myrobalanis, sena, caprino sero, infectorio cocco, aut uuis passis. Præstat quæ uirentior, folijs extensis, non sanè crispis, & quæ uiolaceo sit flore. Colligi debet uerno tempore, & ex eo succus exprimi. Sunt qui hanc in uniuersum temperamento frigidam dixerint. Sed aberrarunt, quoniam in ipsa foliorum superficie reperitur & caliditas, quæ tamen eius frigiditatem non superat. Siccat præterea ordine secundo, sed semen calidum est. Deprehenditur sanè eius caliditas ex amaritudine, & acedinis parte quadam modica, quæ gustu percipiuntur. Quapropter attenuat, penetrat, obstructions aperit, ac deiectoria est facultatis. Sicuti frigiditatis, & acerbæ qualitatis adminiculo cohibet, aggregat, & roborat. Aluum facillè deiecit, bilem trahit, & adustos humores. Eius uis non modò ad hepar; sed & ad uenas diffunditur. Quamobrem sanguinem expurgat, omnibusq; incommodis medetur à bile, aut exiis humoribus prouenientibus. Proinde elephantiasis medetur, aduersus carcinomata efficax est: lichenas, & alia cutis uitia mirificè emendat: quin & omnibus morbis auxiliatur, qui ex uiscerum infarctu originem ducunt. Roborat Fumaria uentriculum, iecur, & cætera interna uiscera, biliosasq; finit febres, quemadmodum & eas, quæ ex uasorum obstructione excitantur. Fumariæ meminit Galenus lib. VII. simplicium medicamentorum, ubi de eius uiribus differit his uerbis. Capnos, hoc est, Fumaria acris simul, & amaræ qualitatis est particeps, nec tamen planè expers est acerbæ. Quamobrem urinam biliosam multam prouocat, sanatq; iecinoris obstructions, & debilitates. Succus eius oculorum aciem acuit, non paulum trahens lacrymarum, uelut ipse fumus: nam hinc ei appellatio indita. Plebeius quidam ea uti solebat ad stomachum roborandum, unaq; uentrem lubricandum. Siquidem herbam primum desiccata condebat: porrò cum uti uolebat, subductionis quidem gratiâ, melicrato inspergebat: at roborare uolens stomachum, uino nimirum diluto. Herba, quæ Græcis καπνος, Latinis quoq; Capnos & Fumaria nominatur: Arabibus, Scchiterig, siue Sabeteregi: Officinis medicorum, Fumus terræ: Italis, Fumaria, & Fumoterra: Germanis, Erdtrauch: Hispanis, Palomilha: Gallis, Fumeterre.

Λωτὸς ἄγριος. LOTVS VRBANA.

CAP. CVI.

LOTVM urbanam alij trifolium uocant. nascitur in hortis. Extractus succus, addito melle, oculorum argema, nubeculas, cæterasque caligines discutit.

Λωτὸς ἄγριος. LOTVS SYLVESTRIS.

CAP. CVII.

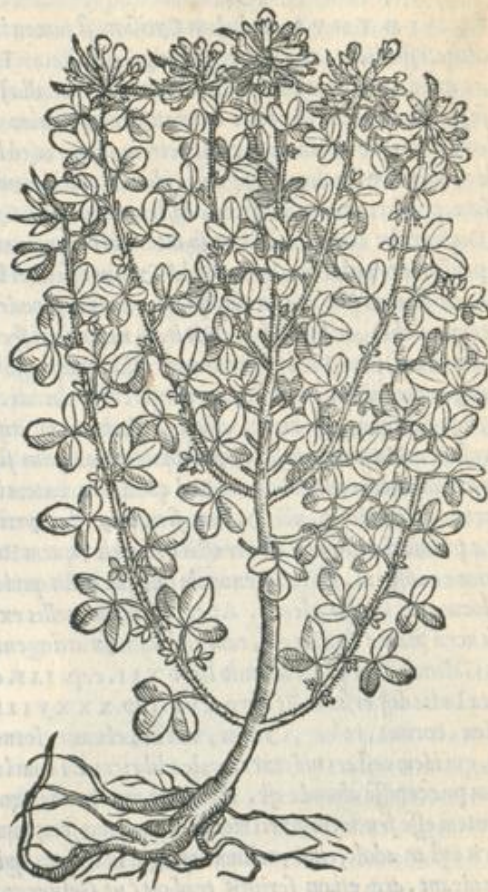
SYLVESTRIS Lotus, quam trifolium minus appellant, plurimum in Libya gignitur, caule bicubitali, & sæpe maiore, alis multis: folijs trifolij pratensis: semine scæni græci, multò minora, gustu medicato. Vim calfaciendi, & leniter adstringendi obtinet: uitia cutis in facie, maculasq; cum melle peruncta expurgat. Trita per sese, aut cum maluæ semine, in uino, aut passo bibitur aptissimè contra dolores, qui uescicam malè habent.

Loti utriusq; consideratio. Gesneri, & aliorum opin.

NVLLA certè hæcenus nobis sese obtulit herba, cui meritò subscribi possit: hæc est uera ac legitima Lotus satiuæ. Ceterum non desunt è recentioribus, quorum opinionem tuetur Gesnerus uir doctissimus in suo libro animalibus dicato, qui putant, Lotum satiuam esse Trifolium illud, quod in pratis passim atque alibi etiam prouenit: eo fortasse argumento adducti, quòd Dioscorides scripserit Lotum tam urbanam, quàm syluestrem ab aliquibus trifolium appellari.

LOTVS VRBANA.

LOTVS SYLVESTRIS.

lari. Sed quod errent ij, qui ita sentiunt, ex eo manifestè cognoscitur, quod à Dioscoride Loto sylvestri folia trifolij pratensis tribuantur. Nam si Dioscoridi Lotus sativa fuisset trifolium pratense, is ninivium scriptis tradidisset, eam in pratis nasci, non in hortis: atque satis illi fuisset Lotum sylvestrem sativæ similem reddere, omissa trifolij pratensis mentione. Hinc ergo colligendum arbitror, Lotum esse plantam aliam à Trifolio: eosq; in errore versari, qui secus opinantur. Sunt porro alij, qui existimant, eam plantam esse Lotum urbanam, quam vulgares herbarij, & officinae Melilotum falso appellant, utpote quæ folijs constet trifolij effigie, nascaturq; non in pratis tantum, sed etiã in uridarijs ac hortis. Verum horum sententiam cur planè probem, aut refellam, nihil equidem habeo, cùm ij sua potius opinione duci, quàm rationibus aut auctoritatibus niti videantur. Inclinat tamen animus ad credendum, quod ita, ut illi rentur, facile esse possit. quandoquidem vulgaris Melilotus & in hortis provenit, & folia trifolio proxima profert: quin & omnibus notissima est herba, quemadmodum Lotum urbanam olim fuisse aperte innuit Dioscorides, qui eam ut triuivalem ideo non depinxit. His illud etiam accedit, quod in hunc usque diem proprium ferè servauerit nomen, eo tantum aucto ex Loto in Melilotum. Vnde postea facile factum esse potest, ut eadem legitime meliloti locum occupauerit. Sylvestris uerò Lotus, quàm copiosam in Libya gigni tradidit Dioscorides, an nascatur in Italia, non ausim affirmare. Equidem herbam quandam sæpius uidi, ac legi in incultis, & pratis nascentem, folijs trifolio æmulis, bicubitali caule, quàm plurimis adnatis, luteis floribus, è quibus cornicula prodeunt semine plena, fœni græci modo, odore non ingrato. Sed an hæc sit uera Lotus sylvestris, nondum compertum, & exploratum habeo. Loti utriusque uires reddidit Galenus libro v. i. simplicium medicamentorum, sic inquit. Lotus domestica, quam quidam triphyllon, hoc est, trifolium nominant, ut mediocriter concoquendi uim possidet, sic etiam exiccandi: in caliditatis, frigiditatisq; coniugatione media quodammodo est, & temperata. Lotus autem agrestis plurima in Libya provenit. Semen eius secundi est ordinis excalfacientium, habetq; nonnihil absterforium. Λωτός quæ Græcè ἕμερος, Latine Lotus urbana cognominatur: Italicè, Loto domestico. Quæ uerò Λωτός ἄγριος Græcis, Lotus sylvestris Latinis uocatur: Italis, Loto saluatico. Arabes utrunque cum Aegyptio etiam indifferenter uocant Handachocha, Gaveh, & Thusf.

Loti utriusq;
uires ex Gal.

Nomina.

ΚΥΤΙΣΟΣ. CYTISVS.

CAP. CVIII.

CYTISVS frutex est albus in totum, utrumque, ramos spargens cubitales, & maiores: in quibus folia fœni græci, aut loti trifoliæ, minora, dorso medio prominente. Ea digitis trita erucam olent, gustataque cicer recens sapiunt. Folia refrigerant: tumores inter initia discutunt, si

Bb 2 cum

cum pane trita illinantur: decoctum potu vrinam ciet. Nonnulli, quòd apes alliciat, prope aluearia ferunt.

Cytisi confideratio.

Cytisus fructus est, non herba.

Cytisi historia ex Col.

Cytisi historia ex Plin.

CREDIDIMVS iandudum Cytisum, si tamen is in Italia proueniret, non aliam esse plantam, quam eam Trifolij odorati speciem, quæ Romanis uulgò appellatur Tribolo, alijs uerò Trifoglio cauallino, hoc est, Trifolium equinum, eo quòd equis gratissimum sit pabulum, cum nulla sanè mihi occurreret planta, quæ magis notis omnibus Cytisum præ se ferre uideretur. In hanc opinionem me primùm deduxerat Plinius, quòd scripserit, iumenta degustato Cytiso hordeum spernere. Nam cum certò scirem, equos adeò huius Trifolij genere auidos esse, ut eo magis delectètur, quam hordeo, auena, & reliquis frugibus; idcirco uidebar non temerè adduci, ut crederem, hanc stirpem legitimum esse Cytisum, præsertim cum pluribus constet notis, quæ Cytiso respondent. Huc præterea alia accedebat ratio, quòd cum Dioscoridem uiderem de Cytiso inter herbas, non autem inter frutices, & arbores differere, non aliud quidem mihi persuadere poteram, quam quòd Cytisus esset herba potius, quam arbor: præcipue cum palàm sit, iumenta herbas, & foenum potius depasci, quam arborum frondem. Siquidem eruo, et medica herbis antiqua ætas armenta, & pecora alebat, ac saginabat. His itaq; rationibus fretus (tunc enim plura neglexerã inuestigare) adductus eram, ut existimarem, illud Trifolij genus odoratũ omnino esse Cytisum. Verum enim uero cum postea rem hanc accuratius, rectiusq; expendissem, me in errore uersari deprehendi. Proinde in præsentia non grauabor priorem mutare sententiam, constanterq; affirmare, aliam ab illa planta Cytisum esse: nec eam quidem herbam, sed fruticem, qui cultura arborescat. Non enim is sum, qui opinionis alicuius sustinendæ gratia adeò pertinax esse uelim, ut falsum magis, quam uerum tueri contendam. Sed quòd iure putem in aliam me deuenisse sententiam, facit in primis Galenus libro primo de antidotis, ubi Cytisum fruticem esse myrti magnitudine scribit, his uerbis. In Mysia quoq; qua parte nostræ prouinciæ finitima est, tractis occurrit, quem Britton nominant, in quo mel Attico persimile magna cum admiratione conspexi. Extabat enim ibi quoque collis quidam non magnus, saxosus totus, thymo, & origano refertus: alibi locus erat Cytiso plenus. Apes plurimum mellis ex Cytisi floribus excerpere scriptores uno ore tradunt. Fruticosa uerò planta Cytisus est, eam altitudinem attingens, ad quam myrti crescunt, hæc Galenus. Est deinde Plinius, quem Galeno subscripsisse inuenio libro XII. cap. III. cum inquit. Alterum est ebeni genus fruticosum, Cytisi modo & tota India dispersum. Et libro XVI. cap. XXXVIII. ubi inter arbores Cytisum enumerat, scribens. Tota ossa est, ilex, cornus, robur, Cytisus, morus, ebenus, lotus, & quæ sine medulla esse diximus. Accedit his etiam Columella, qui idem testari uidetur in calce libri V. ubi cum longius de Cytiso differuisset, demum inquit. Hactenus de arboribus præcepisse abunde est. Horum itaque probatorum authorum testimonio planum fieri arbitror, Cytisum arboris instar adolescunt, nullum contigit inuenire, qui legitime Cytisum referret. Caterum non desunt, qui sibi persuadeant, atq; etiam scriptis tradant (ut Gesnerus in libro magno, quem de quadrupedibus edidit) se Cytisum uidisse, legisseq; in Italia in syluis, alijsq; syluestribus locis, qui per se tantum proueniat: Sed equidem dubitauerim, ne, & ipsi decipiantur: quandoquidem ij, quantum ex eorum scriptis colligi potest, Coluteam sic Theophrasto uocatam sumunt pro Cytiso. Neq; propterea illud dixerim, quòd putem Cytisum sua sponte non prouenire, cum teste Columella lib. IX. cap. IIII. de re rustica, duplex sit Cytisus, una satina, et altera sua spontis: sed quòd scribat Plinius, raram esse in Italia. De satina autem Cytiso diligentissime scripsit idem Columella lib. V. de re rustica, capite ultimo, cuius hic uerba subiiciam. Cytisum, inquit, in agro esse quam plurimum maxime refert, quòd gallinis, apibus, capris, bubus quoq; & omni generi pecudum utilissimus est, quòd ex eo cito pinguescit, & lactis plurimum præbet ouibus: tum etiam quòd octo mensibus uiridi eo pabulo uti, & postea arido possis. Præterea in quolibet agro, quanuis macerrimo, celeriter comprehendit: omnem iniuriam sine noxa patitur. Mulieres quidem si lactis inopia premuntur, Cytisum aridum in aqua macerari oportet, & cum tota nocte permaduerit, postero die expressi succi ternas heminas permisceri modico uino, atq; ita potandum dari: sic & ipse ualebunt, & pueri abundantia lactis confirmabuntur. Satio autem Cytisi uel autumno circa idus Octobris, uel uere fieri potest. Cum terram bene subegeris, areolas facito, ibiq; uelut ocymi semen Cytisi autumno serito. Plantas deinde uere disponito, ita ut inter se quoquo uersus quatuor pedum spatia distent. Si semen non habueris, cacumina Cytisorum uere deponito, & stercorea tam terram circumaggerato. Si pluuia non inceserit, rigato quindecim proximis diebus, simul atque nouam frondem agere cœperit, sarrito, & post triennium deinde cædito, & pecori præbeto. Equo abunde est uiridis pondus X V. bubus pondus uicena, cæterisq; pecoribus pro portione uirium. Potest etiam ante Septembrem satis commodè ramis Cytisus serri, quoniam facile comprehendit, & iniuriam sustinet. Aridum si dabis, parcius præbeto, quoniam uires maiores habet, priusq; aqua macerato, & exemptum paleis permisceto. Cytisum cum aridum facere uoles, circa mensem Septembrem, ubi semen eius grandescere incipiet, cædito, paucisq; horis, dum flaccescat, in sole habeto: deinde in umbra exiccato, & ita incondito. Hactenus Columella. Plinius quoq; Cytisi historiam copiose prædicatus pabulo ouium, aridus uerò etiam suum: spondetq; iugero eius annua H. S. MM. uel mediocri solo reditant. Non ex alio pabulo lactis maior copia, aut melior: super omnia pecorum medicina à morbis omni usu præstante. Quin & nutricibus in defectu lactis aridum, atq; in aqua decoctum, potui cum uino dari iubet, & firmiores, celfioresq; infantes fore. Viridem etiam gallinis, aut si aruerit madefactum. Apes quoque nunquam defore, Cytisi pabulo contingente, promittunt Democritus, & Aristomachus. Nec aliud minoris impendij est. Seritur cum hordeo, aut uere semine ut porrum, uel caule autumno ante brumam. Si semine madidum; & si desint imbres, satium spergitur.

10

20

30

40

50

gitur.

gitur. Plantæ cubitales feruntur scrobe pedali. Seruntur post æquinoctia tenero frutice: perficitur triennio: demetit uerno æquinoctio, cum florere desijt, uel pueri uel anus uilissima opera. Canus aspectu, breuiterq; si quis exprimere similitudine uelit, angustioris trifolij frutex. Datur animalibus post biduum semper: hyeme uero quod inaruit, madidum. Satiant equos denæ libræ, & portione minora animalia: obiterq; inter ordines allium, & cepe feritile est. Inuentus hic frutex in Cythno insula, inde translatus est in omnes Cycladas, mox in urbes Græcas, magno casei prouentu. Propter quod maxime miror rarum esse in Italia. Non æstuum, non frigorum, non grandinum, aut niuis iniuriam expauescit. hæc Plinius. Ex quibus hic certè subit nobis mirari Gesnerum, uirum alioqui eruditione clarum, quod in suo magno libro de quadrupedibus, ubi probare contendit arbores, quam rura Tridentina Eghelum uocant (nos eam Anagyris generi adscripsimus) esse Laburnum, scribat ex auctoritate Democriti Cytisum apibus aduersari. Quæ in re is mihi quidem uidetur (pace eius dixerim) non fuisse memor illorum uerborum, quibus paulò antè asseruerat eiusdem Democriti testimonio, apes nunquam desore, cytisi pabulo contingente. Id quod nos quoq; ex Plinio paulò supra retulimus. Ceterum de Trifolio illo odorato, cuius initio huius commentationis, atq; etiam fusius libro tertio in Trifolijs mentionem fecimus, neq; Dioscorides, neq; Galenus, quod sciam, quicquam memoriæ prodiderunt. Non desunt, qui id uelint esse Theophrasto plantam Mel frugum appellatam, quam ipse inter loti genera recenset libro VII. cap. XIII. de plantarum historia, ubi sic inquit. Quædam enim formis pluribus constant, quanquam nomen unum sortiantur, ut ita ferme æquiuoca sint, ceu lotus. Huius enim genera plura redundant, folio, caule, flore, fructuq; discreta. Inter quæ uel illud redditur, quod Mel frugum appellatur, diuersum tum uiribus in usucibario, tum quod non eadem loca desideret. hæc Theophrastus. Quæ sanè illorum sententiam mihi probare non uidentur, quod Trifolium odoratum minime in cibus ueniat, & iisdem in locis nascatur, in quibus lotorum omne genus uirescere conspicitur. Atquæ Plinio libro XII. cap. ultimo, nil aliud est Mel frugum, Dioscoridis testimonio, quam panicum. Cytisi uires Galenus libro VII. simplicium medicamentorum, reddidit his paucis uerbis. Cytisi folia digerendi facultatem obtinent aquæ temperatæ mistam, sicut & maluæ folia. Planta ut Græcè κντισος, ita etiam Cytisus Latine, & Citisio Italicè dicitur.

Gesneri lapsus.

Cytisi uires ex Galeno Nomina.

Λωτος αἰγυπτίος LOTVS AEGYPTIA.

CAP. CIX.

EST ET in Aegypto lotus, quæ in campis flumine inundatis prouenit, caule fabæ: flore paruo, candido, lilio simili, quem tradunt occidente sole comprimi ocludique, ad ortum autem aperiri: adduntque, caput ipsum uespera aquis condi, & ad exortum solis emergere. Caput quale papaueris, maximum: & intus grana, ceu milij, quæ Aegyptij exiccant, & in panes cogunt. Radicem lotos hæc habet, mali cotonei similitudine, quæ cruda cocta que manditur: decocta que lutei oui qualitatem exhibet.

LONGAM satis historiam de Loto Aegyptia posteritatis memoriæ tradidit Theophrastus libro XIII. cap. X. de plantarum historia, cuius hic uerba referam. Qui Lotus, inquit, uocatur, planis parte maxima prouenit, cum rura inundantur. Huic natura caulis similis fabæ, & fructus eodem modo, uerum minores, gracilioresq;. Nasctur fructus in capite, modo quo in faba: stros candidus, lilijs foliorum angustia proximus: multi, ac densi promiscui exeunt. Sole occidente se comprimunt, caputq; integunt, ad ortum aperiuntur, & super aquam assurgunt: idq; facit, dum caput perficitur, floresq; defluant. Capitis magnitudo quanta papaueris maximi, & percingitur incisuris non alio modo, quam papauer: nisi quod in his fructus frequentior habetur, qui milio non absimilis est. In Euphrate caput, floresq; mergi referunt, atq; descendere usq; in medias noctes, tantumq; abire in altum, ut ne demissa quidem manu capere sit, diluculo deinde redire, & ad diem magis: sole oriente iam extra undas emergere, floremq; patefacere: quo patefacto amplius insurgere, ut planè ab aqua absit altè. Aegyptij capita ipsa aceruis putrefaciunt, eumq; tegumenta putrerint, in flumine lauando separant fructum, & sicantes, pinsentesq; panem faciunt, eoque cibo utuntur. Radix loti Corsion appellata, rotunda est, cotonei mali amplitudine, cortice nigro, quali nux castanea tegitur. Corpus internum candidum: elixim, assumq; in specimen albuminis uertitur, gratum cibus: manditur etiam crudum, sed gratius decoctum seu aqua, seu pruna. Hactenus de Loto Aegyptia Theophrastus. Ceterum hanc, & supradictas Loti species Serapio sua lingua Handachocham indifferenter nominat. E' cuius semine oleum exprimitur Mauritanis ad articularum dolores expetitum. Neq; enim sit Handachochæ oleum ex uulgaris trifolij semine, ut quidam aberrantes existimant, sed ex omnium Lotorum semine, & ex eo tantum trifolio, quod asphaltiten Greci uocant. Loti Aegyptiæ breuiter meminit Galenus inter alias lotos, libro VII. simplicium medicamentorum, sic inquit. Loti Aegyptiæ semen in panes quidem cogitur. Planta λωτος αἰγυπτίος Græcè, Lotus Aegyptia Latine, Handachocha Arabicè, & Loto d'Egitto Italicè appellatur.

Loti Aegyptiæ historia ex Theophr.

Arabum Handachocha.

Lotus Aegyptia ex Gal. Nomina.

Μυριοφυλλον.

MILLEFOLIUM.

CAP. CX.

MYRIOPHYLLUM, siue millefolium, caulis est tener, singularis, unica nixus radice: plurimis folijs, læuibus, fceniculo similibus, unde nomen accepit. Caulis flauescit, uarius, ac ueluti ex industria deliniatus. nascitur in palustribus. Vulnere recentia ab inflammatione uindicat, si uel uiride, uel siccum ex aceto oblinatur: præcipitatis in potu cum aqua, & sale datur.

Bb 3 ETSI

MYRRHIS.

Myriophylli confider.

Myriophylli uires ex Gal.

Nomina.

Myrrhidis cōsideratio.

ET SI non desunt, qui uelint Myriophyllum, ut superius in Stratiotis millefolij commentatione diximus, esse uulgare Millefolium, quo omnes passim utuntur in Italia; tamen eim hoc plurimis caulibus à radice profiliat, folijs constet à fœniculo diuersis, nascaturq; in pratis & incultis, non autem in paludibus, hinc satis perspicuum fieri puto, hos qui ita sentiunt, in errore uersari. Equidem legitimum Myriophyllū me inuenisse, & sepe uidisse crediderim in uallis Ananie palustribus, unico tantum caule, innumeris foliis referto, capillaceis fœniculi modo, odore non ingrato. Huius plantæ hic picturam damus, aliamq; appinimus ad nos Pisis missam ab eruditissimo uiro Luca Ghino. Myriophylli uires paucis perstrinxit Galenus lib. VII. simplicium medicamentorum, sic inquit. Myriophyllum usque adeo desiccatoriae est facultatis, ut uulnera glutinet. Quod Greci μυριόφυλλον, Latini item Myriophyllum, & Millefolium aquaticum uocant: Itali, Miriophillo.

Μυρρῆς. MYRRHIS. CAP. CXI.

MYRRHIS simillima est cicuta, caule, folijsque: radix ei oblonga, mollis, rotunda, odorata, cibo non insuauis. Quæ pota in uino, phalangiorum moribus auxiliatur: cit menstrua, & partus secundos, purgâtque à puerperio fœminas: subuenit & phthificis costâ in forbitione. Aiunt quoque eandem bis die terte potam ex uino; in pestilentia salutarem esse, & ne morbi contagia sentiantur, obstare.

GIGNITUR in quàm plurimis Italiae locis planta quædam cicuta faciem representans, minor tamen, minimeq; graueolens

20

20

30

40

50